

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 2

Матеріали

*Міжнародної науково-практичної конференції
“Правова держава та демократичне суспільство:
фактори розвитку та взаємодії”
м. Київ, МАУП, 14 квітня 2016 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2016

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 3 від 30.03.16)*

Редакційна колегія:

*М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Л. Головка, д-р іст. наук, проф.;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук, доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук, доц.*

*Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.*

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 2: Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. “Правова держава
та демократичне суспільство: фактори розвитку та взаємодії”, 14 квітня
2016 р. / редкол.: М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2016. — 448 с. : іл. — Бі-
бліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних
конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модерніза-
ції України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто
цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модер-
нізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Пеньков С. В. Теоретичний генезис проблеми використання службових тварин в оперативно-розшуковій діяльності.....	177
Погорєлова І. С. Політична культура українського суспільства у вимірі європейських цінностей	179
Севрук В. Г. Проблеми дослідження етнічних мотивів вчинення злочинів.....	182
Стасюк С. В. Зміни податкового законодавства 2016 року як запорука демократизації суспільства	184
Трембіцький А. М. Схилення до розголошення комерційної таємниці: проблеми визначення меж відповідальності.....	187
Утвенко В. В. Правове регулювання соціального захисту окремих категорій непрацездатних громадян України.....	191
Kharchenko O. V. Logic bomb as a rhetorical means of humor.....	195
Чмир О. Б. До проблеми становлення правового демократичного суспільства в Україні	197
Чупрій Л. В. Аксіологічні та гуманітарні аспекти формування правової держави в Україні	200
Шклярук С. Г. Трастові послуги як інструмент виведення активів з України.....	203
Шусть В. В. Ціннісні системи українського суспільства – ідеологічний хаос	205
Якубенко Н. В. Українське дисидентство другої половини 1950-х – 1960-х рр. – зародкова форма громадянського суспільства.....	209
Авсієвич А. В. Правовий характер ознак міжнародного арбітражу	212
Берестецька Л. М. Тенденції розвитку електронного бізнесу в Україні.....	215
Бігдаш В. Д. Особливості формування принципів менеджменту страхової діяльності в Україні.....	218
Гавловська А. В. Оптимальні податки як складова частина іміджу держави та як спосіб подолання правового нігілізму громадян	221
Гончаренко Є. Ю. Сучасна “правова лінгвістика” як питання семантико-стилістичних особливостей перекладу юридичних текстів з німецької мови	224
Григор’єва М. І. Міжнародний досвід взаємодії держави і суспільства щодо профорієнтаційної роботи та довузівської підготовки молоді.....	227

СУЧАСНА “ПРАВОВА ЛІНГВІСТИКА” ЯК ПИТАННЯ СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Різні країни мають різні юридичні системи, які користуються власними юридичними термінами. Наприклад, німецька мова “обслуговує” юридичну систему ФРН, Австрії, Швейцарії, Ліхтенштейну. На відміну від простих проблем перекладу, специфіка перекладу правових документів, судових процесів, загалом юридичного перекладу вивчена недостатньо. Проблема полягає в тому, що при перекладі юридичних документів треба враховувати не тільки спеціальну лексику, але й існуючу різницю в законодавстві німецькомовних країн, особливості німецького правового дискурсу.

21 століття називають “століттям перекладу” [6, с. 15], тому що перекладацька діяльність отримала дуже великий розмах, дякуючи зростаючій інтенсивності міжнародних контактів. Лінгвістична еквівалентність юридичних понять дуже часто недосяжна, але тексти юридичного напрямку мають “клішовану форму і інформація, з якої вони складаються, має оформлюватися в раз і назавжди встановлений спосіб, згідно з чіткими конвенціями” [1, с. 282]. На сьогодні “Хартія про права людини” уніфікована для європейців, а для держав-членів Європейського Союзу — документи, положення та рішення цієї міжнародної організації.

Робота перекладача в сфері правової лінгвістики — це не тільки досконале засвоєння термінології юридичного перекладу правових документів, а й досконале знання культурних особливостей носіїв мови, знання специфічних професійних конструкцій. Характерною рисою юридичної лексики та стилістики є “канцелярський стиль” [1, с. 282]. Лексичний фон є консервативним з великою кількістю включень канцелярських кліше та словосполучень. Синтаксис є громіздким та складним, граматично вживаними є презенсні форми дієслів, а також модальні конструкції (*haben\sein + zu + Infinitiv*), які мають наказову семантику. Дуже часто тексти документів перекладаються за готовими кліше, оскільки трансформації та однозначні еквіваленти є ознакою правової лінгвістики. “Завдання подібних текстів — повідомити реципієнту об’єктивну достовірну інформацію, а іноді вказати на деякі дії” [1, с. 282]. “*Der Europäische Gerichtshof (EuGH) hat die Aufgabe, das Recht beider Ausübung und Anwendung der Gemeinschaftsverträge zu wahren*” — Європейський суд забезпечує дотримання прав при тлумаченні та застосуванні Договору про ЄС [4, с. 82].

Складність юридичного перекладу вимагає глибоких знань та орієнтації в деталях в галузі юриспруденції, для того щоб “вибудувати речення в логічно побудованому тексті без протиріч та непорозумінь” [3, с. 78]. Юридичний переклад потребує особливої точності в формулюваннях, неприпустимо перекладати “приблизно за змістом”, навіть дрібні помилки та неточності можуть призвести до неправильного тлумачення змісту і, як наслідок, до неправильних дій, наприклад, до судового позову. Для перекладача є також необхідним враховувати різницю в законодавстві різних країн.

Спираючись на класифікацію науково-дослідницької групи Берлінсько-Бранденбургської академії наук, яка займається вивченням мови права та за визначенням німецького вченого-лінгвіста Альберта Подлеха в “правовій лінгвістиці” можна виділити деякі питання зв’язку мови та правових норм:

1. Судова лінгвістика — вивчення та розробка в правовій практиці технічних навичок розслідування за допомогою лінгвістики;
2. Юридична аргументація “засобами нормальної мови, враховуючи її багатозначність, варіативність та неозначеність” [5, с. 32].
3. Комунікація в суді — це мовна поведінка перед судом, яка включає питання риторики, стилістики, соціальні та діалектні відмінності.
4. Мовні норми в праві — “правові приписи щодо мовив суді, вимоги до юридичних перекладів, питання мовних позначень, наприклад, права торгових знаків тощо”.
5. Критерії тлумачення текстів — “взаємодія мовних закономірностей та позамовних критеріїв” [5, с. 34].
6. Мовні вимоги до юридичних формулювань щодо “зрозумілості та однозначності” [5, с. 34].

Особливості перекладу лінгво-етнічного характеру полягають в тому, що не завжди вдається знайти еквівалент фіксованому словосполученню або терміну. “Головним чином, проблеми у перекладача виникають тому, що в мові перекладу відсутні мовні конструкції, які досить точно змогли б описати терміни вихідної мови” [2, с. 27]. Крім того, “залежність текста від культурних особливостей та ментальності народу, а також від його правової системи, може призвести до того, що зміст текста у вихідній мові не буде відповідати змісту в мові перекладу навіть при абсолютно дослівній інтерпретації” [2, с. 29].

Скоріш виключенням, ніж правилом є випадки можливого перекладу фразеологізмів з національно-культурною семантикою в німецькій мові через фразеологічний еквівалент, тобто фразеологічним шляхом, хоча різниця в семантиці є відчутною, наприклад: TagderoffenenTür—день відкритих дверей (дослівно— день відкритої двері); derStimmzettel — виборчий бюлетень (дослівно — виборча записка), Rechnungtragen — враховувати (дослівно — нести рахунок); dasPrinzipderSteuerpolitik— принципи податкової політики (дослівно—принцип), іменник derKonservatorозначає “співробітник, хранитель музею”. Іменнику “консерватор”, який вживається як політичний термін, в німецькій мові відповідає “Konservative”, “dasDeputat” не може бути перекладено “депутат”, оскільки зміст його зовсім інший — “заробітна плата натурою” (треба зважати на артикль). Для виявлення семантики слова дуже важливим є загальне похідне значення, оскільки тільки на його основі можливо розкрити семантику слова в контексті. “Dr. Geyerstelltefest, dasseineBehandlungauchnach seiner Wiederherstellung schonend geblieben war”. (L. Feuchtwanger. “Erfolg”, S. 143). Іменник “dieWiederherstellung” з основним значенням “відновлення” у вищезгаданому контексті означає відновлення сил, здоров’я хворого, тобто одужання. “Доктор Гейер встановив, що і після одужання (Крюгера) відношення до нього залишалися дбайливим”. Але в правовому, юридичному контексті це слово означає “відновлення в правах”, “реабілітація”: “... ichrechneaufFreispruchundWiederherstellung” — “...я розраховую на виправдання та реабілітацію” (Л. Фейхтвангер. “Успіх”, с. 200).

У сфері перекладу безеквівалентної лексики застосовуються, наприклад, відповідності-запозичення: Wechsel — вексель, Buchhalter — бухгалтер, відповідності — кальки: Reichstag— Рейхстаг, Gastarbeiter— гастарбайтер тощо.

Експлікація або описовий переклад — переклад, при якому лексична одиниця іноземної мови замінюється словосполученням, яке пояснює або описує значення цього слова. Опис при перекладі застосовується у відношенні неосвоєних понять і передбачає розгорнуте визначення безеквівалентної одиниці мови оригіналу, коли неможливий переклад в інший спосіб. “Erbschleicher” — особа, яка шляхом обману намагається отримати спадок; “Scheidungskinder” — діти із сімей, батьки яких розлучилися; “Zivilist” — спеціаліст з цивільного права тощо. Дуже часто опис застосовується для перекладу стійких словосполучень, а перевагою його є те, що він здатний повністю розкрити суть явища. “Anlernberuf” — професія, яка засвоюється безпосередньо на місці роботи в процесі нетривалого навчання; “Mitstimmungsrecht!” — право робітників та службовців брати участь в управлінні підприємством.

Зважаючи на вищезазначене можна зробити висновок, що “правова лінгвістика” та переклад юридичних текстів є складним та цікавим завданням для перекладача. Такий переклад передбачає різноманітні підходи. При створенні фінального варіанта тексту перекладу необхідно враховувати відмінності у засобах, які використовують німецька та українська мови. Юридичний переклад та переклад юридичних документів є одним з найбільш затребуваних напрямків перекладу і лінгвістичні труднощі полягають в тому, що на перекладачеві лежить дуже велика відповідальність за ціну помилки. Специфічність юридичної мови, складні юридичні формулювання, комплексний характер послуг, наприклад, нотаріальні послуги, засвідчення перекладу та легалізація (апостиль) в багатьох випадках для адекватного перекладу вимагають у перекладача юридичної освіти або великих спеціальних правових знань.

Джерела

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение. — М.: Academia, 2006.
2. Алимов В. В. Юридический перевод. Практический курс. Английский язык. — М.: КомКнига, 2009.
3. Гамзатов М. Г. Техника и специфика юридического перевода: Сб. статей. — СПб., 2004.
4. Олійник В. О., Гавриш М. М. Німецька ділова мова. Практикум., МАУП, 2003.
5. Томсон Г. В. Курс юридического перевода (гражданское и торговое право). — М.: МГИМО, 2004.
6. Федоров А. В. Основы общей теории перевода. — М.: Филология, 2002.